

Nr 799.

Av herrar **Hansson** i Rubbestad och **Andersson** i Grimbo, om *avslag å Kungl. Maj:ts proposition, nr 230, med förslag till lantarbetstidslag.*

I Kungl. Maj:ts proposition nr 230 har framlagts ett förslag till lagstiftning rörande lantarbetares arbetstid. Förslaget har i huvudsak utformats enligt riktlinjerna i den socialdemokratiska reservationen till det lagförslag i ämnet, som under föregående år utarbetats av lantarbetstidsutredningen. Motivet för föreliggande lagförslag har varit att uppnå likställighet i fråga om arbetstiden mellan jordbrukets och industriens arbetare.

En begränsning av arbetstiden på jordbrukets område är dock ett betydligt svårare problem än begränsningen av arbetstiden inom industrien. I en fabrik är det året igenom den utan avbrott gående maskinen, som bestämmer arbetstakten, det hela fungerar perfekt, störningarna äro få, arbetsplatsen koncentrerad och arbetet noga övervakat. I jordbruket åter äro störningarna många. Ofta försvåras eller hindras arbetet av ogynnsamma väderleksförhållanden, dragdjurens vilopausar inverka på arbetets gång, åtskillig tid åtgår för förflyttning till och från den egentliga arbetsplatsen och för iordningsställandet av redskap före och efter det egentliga arbetet. Vad som framför allt inverkar på lantarbetarens arbetstid är jordbrukets beroende av årstid och väderlek. Ju kortare vegetationstiden är och ju ogynnsammare väderleksförhållandena gestalta sig, desto intensivare måste arbetet sättas in, för att jorden skall kunna avvinnas den avkastning, som är ändamålet med dess brukande. På arbetstiden inom jordbruket verkar också i hög grad dess beroende av djurkraft. Effekten hos en maskin kan genom fortgående förbättringar stegras och en maskin kan arbeta utan uppehåll. Djurkraftens arbetsförmåga åter är en gång för alla mer eller mindre given. Inom industrien kan människan genom organisation och tekniska hjälpmedel snart sagt göra sig till herre över arbetstiden, inom jordbruket åter sätter naturen en gräns för den möjliga arbetstidsförkortningen, en gräns som icke med än så planmässiga åtgärder kan ändras.

Även om jordbruket under de senaste årtiondena kunnat tillgodogöra sig en betydande maskinell och teknisk utveckling, innebär detta icke, att jordbruket, när det gäller förmågan att bära en arbetstidsreglering, kan jämföras med industrien. Dels komma klimatiska och andra förhållanden, som stå i direkt beroende av naturlagarna, att lägga hinder i vägen däremot, dels förefinnes redan nu enligt de av kungl. socialstyrelsen utgivna »Sociala meddelanden» under mars månad detta år mångenstädes brist på arbetskraft för jordbruket. Endast 45 procent av de lediga platserna å manliga avdelningen kunde besättas och i fråga om kvinnorna knappast en fjärdedel. En

reglering av arbetstiden i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag skulle helt säkert öka denna brist i betydande grad.

Socialministern vill göra gällande att det just varit frånvaron av arbetstidsreglering vid jordbruket, som förorsakat denna brist. Men något bevis härför presteras dock icke och kan antagligen inte heller presteras. Ty faktum är att det inte är den nu gällande arbetstidens längd, som avskräcker arbetaren från anställning vid jordbruket, utan fast mera den låga avlöningen. Flera av de myndigheter, som yttrat sig över förslaget, ha också betonat detta. Sålunda anför länsstyrelsen i Södermanlands län bland annat:

»Mera än en förkortad arbetstid synes emellertid för lantarbetare vara angeläget att i första hand erhålla en löneförhöjning. För dem bör arbetstidsförkortningen icke kunna hava samma stora betydelse som för arbetarna inom industrien, där arbetet på grund av arbetets och arbetslokalernas beskaffenhet samt intensiteten i arbetstakten måste, per tidsenhet räknat, bliva mera påkostande än inom lantbruket.»

En socialt tillfredsställande arbetstidsreglering torde oundvikligen medföra ökade produktionskostnader och följaktligen minska utsikterna för lantarbetarna att erhålla en bättre betalning och sålunda försämma i stället för att förbättra deras sociala ställning, vilket vi för vår del icke kunna medverka till.

Försök att på lagstiftningens väg reglera arbetstiden inom jordbruket har — särskilt efter världskriget — gjorts i åtskilliga europeiska länder.

I de flesta länder regleras emellertid arbetstiden genom kollektivavtal, vilka ha växande utbredning i olika länder. Stundom slutas sådana avtal under medverkan av offentlig myndighet. Maximiarbetstiderna enligt de sålunda förekommande regleringarna växla avsevärt, likaså omfattningen av de arbetarkategorier, som beröras. Tidsbegränsningen har ingenstades kunnat stanna vid ett strikt genomförande av 8-timmarsdag eller 48-timmarsvecka. I de fall då 8-timmarsdag eller 48-timmarsvecka från början lagts till grund för regleringen har man sedermera i stor utsträckning nödgats införa undantagsbestämmelser. Fall förekomma också, då antagna lagar eftersättas eller icke kunnat i praktiken genomföras. Detta bör lända oss till lärdom.

Om man vill jämföra lantarbetstidens längd i Sverige med andra länder, finner man, att Sverige icke alls ligger över utan i stället under de flesta andra stater. Enligt det gällande 1935 års riksavtal vid jordbruket varierade den dagliga arbetstiden för dessa arbetare i regel mellan 7 och 10 timmar under olika tider av året och det sammanlagda årliga timantalet ordinarie arbetstid, bortsett från viss rätt till förlängning mot särskild ersättning, varierade mellan cirka 2,660 timmar för södra Sverige och cirka 2,625 timmar för mellersta Sverige.

De sakkunniga ha också erkänt, att det ej kan påstås, att en på nu nämnda sätt ordnad arbetstidsreglering inom jordbruket utsätter arbetaren för hygieniska vådor, så mycket mindre som lantarbetarens arbete i det fria är hälsosammare och mera omväxlande än många arbeten inom industrien.

Sedan mer än femton år tillbaka har arbetstiden inom det organiserade

jordbruket varit föremål för reglering i kollektivavtal. Sådana avtal finnas sålunda emellan lantarbetsgivare och lantarbetare i mer än hälften av rikets samtliga län. Återverkningarna av de genom avtalen i hithörande fråga träffade bestämmelserna hava givetvis gjort sig gällande vid reglerandet av arbetsförhållandena även inom det oorganiserade jordbruket i det att arbetstidens längd i viss omfattning anpassats efter de regler som godtagits inom det organiserade jordbruket. Sakkunnigemajoritetens förslag, som fastslår en arbetstid av 2,600 timmar per år, innebure visserligen i stort sett endast en legalisering av kollektivavtalens bestämmelser i ämnet, men en lagstiftning hämmade alltid rörelsefriheten och vore ägnad att rubba det ännu på många håll goda förhållandet mellan arbetsgivare och arbetare inom jordbruket. Då utvecklingen, påverkad av den industriella arbetslagstiftningen och av jordbruksarbetarnas sammanslutningar, ginge i den riktning, förslaget avsåge, vore det rimligt att låta jordbrukets säregna verksamhet få åtnjuta den under nuvarande arbetsförhållanden mycket begränsade frihet, som frånvaro av en särskild arbetstidslagstiftning kunde medgiva. En frivillig reglering vore ur alla synpunkter att föredraga, då den kunde anpassas efter jordbrukets särskilda förhållanden på olika orter.

På grund av det anförda hemställes därför,

att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 230.

Stockholm den 21 april 1936.

Axel Hansson
i Rubbestad.

Herman Andersson.
